

LEYLA İBRAHIMOVA
Lənkəran Dövlət Universiteti
50 H.Aslanov, Lənkəran
ileyla_88@list.ru

SƏMƏD VURĞUNUN DİLİNDƏ İŞLƏNƏN PAREMIOLOJİ VAHİDLƏRDƏ-ATALAR SÖZLƏRİNDƏ ÜSLUBİ HADİSƏLƏR

Xülasə

Atalar sözləri onu yaradan xalqın tarixini, inam və etiqadını, arzu və istəyini, dostluq və sədaqətini özünə xas bir şəkildə əks etdirən müstəsna dəyərə malik bir xəzinədir. Atalar sözlərindəki təkcə məna, məzmun özəlliyi deyil, eyni zamanda şifahi xalq incisi nümunələrindəki ahəngdarlıq, oynaqlıq, sözlərin sıralanmasındakı nizam, qayda bu nümunələri şair və yazıçıların yaradıcılığının istinad nöqtəsinə, fikir mənbəyinə çevrilməsinə səbəb olmuşdur.

Atalar sözlərində mövcud ahəngdarlıq, səlistlik, bədii ustalıq da xüsusi nəzərə çarpır ki, bütün bu effektlərin, ifadənin təcəssümü əlbəttə ki, bədii təsvir və ifadə vasitələri ilə təmin olunur. Bədii dildə istifadə olunan istər bədii ifadə, istərsə də bədii təsvir vasitələri bədii əsərlərin forması, ustalıq baxımından ifadəsinin əsas vasitəsidir.

Bədii dilin çox mühüm tərkib hissəsini təşkil edən bədii ifadə vasitələri emosionallığın, obrazlılığın, bədiiliyin təminatçısıdır. Məlum olduğu kimi ifadə vasitələri bütöv cümlə olmaq cəhətdən təsvir vasitələrindən fərqlənir. Belə ki, bədii təsvir vasitələrində məcazlıq mühümdürsə, bədii təsvir vasitələrində bu xüsusiyyət prioritet deyildir. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, hər iki vasitə məhz bədii dilə xidmət edir.

Belə ki, obrazlılığın və emosionallığın ifadəsi olan bu vasitələr olmadan ideya və məzmun dolğun ifadə oluna bilməz. Bu vasitələr ədibin sənətkarlıq göstəricisi olmaqla bərabər, həmçinin onlardan yerli-yerində istifadə həm də şair və yazıçının peşəkarlığı, eyni zamanda bədii ustalığıdır. Bu cəhətdən deyə bilərik ki, Səməd Vurğun yaradıcılığı təkcə məzmun, ideya cəhətdən deyil, həm də forma, bədii ustalıq cəhətdən də möhtəşəmdir.

Açar sözlər: Atalar sözləri, obrazlılıq, sözün həqiqi və məcazi mənası, bədii təsvir və bədii ifadə vasitələri

Məlumdur ki, xalq şairi Səməd Vurğunun yaradıcılığı təkcə forma və məzmun baxımından deyil, eyni zamanda xəlqiliyi, xalq dilinə, xalq ruhuna yaxınlığı ilə də diqqət çəkir. Belə ki, böyük şairimizin məhəbbət dolu nəfəsi, xalq dühasından qüvvət almış zəka və istedadının ifadəsi olan saf, mənalı, ahəngdar və eyni zamanda xalq dilində olan yaradıcılığı məhz onu əbədiyaşar, ölməz şair zirvəsinə ucaltmışdır. Belə ki, sənətkarın yaradıcılığında birbaşa fikrin ifadəsinə çevrilmiş atalar sözləri onun əsərlərinə məna zənginliyi, fikir lakonikliyi gətirdiyi kimi, onu xalqa daha da yaxınlaşdırmışdır.

Atalar sözləri onu yaradan xalqın tarixini, inam və etiqadını, arzu və istəyini, dostluq və sədaqətini özünə xas bir şəkildə əks etdirən müstəsna dəyərə malik bir xəzinədir. Bu xəzinədə uzaq keçmişlərə bağlı hadisələrə, adət ənənələrə, hətta unudulub getmiş tarixi həqiqətlərin izlərinə belə təsadüf olunur. Çünki atalar sözləri –yığcam, hikmətli nəsihətlər, həyat və məişət haqqında, insan xasiyyəti, vərdişi haqqında qənaət, bəzən də məcazi mənada işlənən dolğun ifadələrdir. Atalar sözləri həyatda sınaqdan keçmiş, xalq təcrübəsinin ümumiləmiş ifadəsidir. Məhz bu səbəbdən xalq bu hikmətli sözlərin ataların –müdrək, nüfuzlu adamların adına çıxmışdır. "Atalar "özü yerdə qalmaz" zərb-məsəli də qənaətin doğruluğuna inamdan irəli

gəlmişdir. Həmçinin təkcə atalar sözlərindəki bu mənə, məzmun özəlliyi deyil, eyni zamanda şifahi xalq incisi nümunələrindəki ahəngdarlıq, oynaqlıq, sözlərin sıralanmasındakı nizam, qayda bu nümunələri Səməd Vurğunun yaradıcılığının istinad nöqtəsinə, fikir mənbəyinə çevrilməsinə səbəb olmuşdur. Belə ki, şair yaradıcılığında istifadə olunan bu atalar sözləri fikrin ideyanın ispatı, teoremi olmuşdur. Məhz bu səbəbdəndir ki, Səməd Vurğun hər kəsin şairidir, şüncü onun dilində böyük fəlsəfə, gizlin qayə ifadə olunsada, onu oxuyan hər kəs anlayır və sevir.

Atalar sözləri xalqın mübarizəsi, əməyi, düşüncələri, təcrübə və sınaqları, dünyabaxışı, həyata münasibəti haqqında dərin və geniş mənalar ifadə edən konkret janrdır. Bəzən atalar sözlərinin arxasında xalqın təfəkkürü, adət-ənənələri ilə bağlı aid olduğu dövrdə xalqın vəziyyətini, insanı münasibətlərin əsl mahiyyətini əks etdirmiş olur. Məhz bu səbəbdən atalar sözləri yalnız xalqın dünyagörüşünün, təfəkkürünün bədii ifadəsi olmayıb, həm də bir növ tarixi, arxividir. Məsələn, Səməd Vurğunun yaradıcılığından aşağıdakı misralara diqqət yetirək:

Taleyinin suyu bulanıb başdan,,,
Qohumdan qonşudan, yaxın yoldaşdan.
Etibar görməyib bu yazıq qarı,
Nökərin canıdır, ağanın varı [7, səh. 25]

Bu misralardakı “Nökərin canıdır, ağanın varı” atalar sözü məhz o dövrdə ağa-nökər münasibətləri dövrünün bədii şəkildə ifadəsidir.

Bəzənsə atalar sözlərində ictimai bərabərsizliyin, varlı-yoxsul məsələlərinin inikasını öz əksini tapmış olur. Məsələn şair bu təbəqələşməni atalar sözləri timsalında aşağıdakı misralarda əks etdirmişdir:

Kərəni, pərdisi hörümşək toru,
Deyirlər kasıbın bilnməz goru [7, səh. 25]

Atalar sözlərinin mövzu əhatəsi çox genişdir, hüdudsuz, sərhədsizdir. Belə ki, burada xalqın qəlbindəki arzu, istəkdən, diləkdən tuutmuş, yaşayış tərzi, ictimai quruluş, dini etiqađı, məşğuliyyəti öz əksini tapmış olur. Məhz bu səbəbdəndir ki, bu xalq yaradıcılığı nümunəsi şair və yazıçıların ilham mənbəyinə və qaynağına çevrilir.

Atalar sözlərinin möhtəşəmliyi təkcə məzmun, ideya və ifadə etdiyi fikirlə bitmir. Belə ki, atalar sözlərində mövcud ahəngdarlıq, səlistlik, bədii ustalıq da xüsusi nəzərə çarpır ki, bütün bu effektlərin, ifadənin təcəssümü əlbəttə ki, bədii təsvir və ifadə vasitələri ilə təmin olunur.

Məlum olduğu kimi təsvir vasitələri bədii dilin çox mühüm tərkib hissəsidir. ədəbiyyatşünaslıqda bunlar məcazlar da adlanır. Bədii ifadəni məcasız təsvir etmək mümkün deyildir. Belə ki, dildə sözlər müxtəlif mənalarda işlənə bilər ki, beləliklə də sözün həqiqi və məcazi mənası meydana çıxır.

Bədii dildə leksik səviyyədə obrazlılıq ifadəsi olan məcazların Səməd Vurğunun yaradıcılığında müxtəlif növlərinə təsadüf olunur.

Bədii ədəbiyyatda sözün mənada işlədilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir, məcazilik emosianallıq yaratmaqla, əhvalatı bir növ bədii cəhətdən əlvanlaşdırır, bədii təsir gücünü artırır. Məsələn, Səməd Vurğunun yaradıcılığında aşağıdakı nümunəyə diqqət yetirək:

Gözümdə parlayır, qaynar bulaqlar,
Könül duyduğunu xatirə saxlar.
Və ya

Qaydadı, dünyadan yaxşı gedəndə

Dost dəsmağ götürər, düşməni açılar [7, səh. 139, 82]

Bu misralardakı qeyd olunan könül duyduğunu, düşməni açılar kimi ifadələr məcazi mənada işlənərək fikrin oxucuya emosional şəkildə çatdırılmasını təmin etmiş olur.

Şairin insan əməyi, onun hünəri barədə fikirlərini əks etdirmək üçün istifadə etdiyi atalar sözlərindəki məcaza diqqət yetirək:

Kim ki, iş üstündə ürək əridir,

Gülşənə döndərir bomboz çölləri,

Burda ağıllı bir sözün yeridir

Daşda çiçək açır insan hünəri [7, səh. 352]

Burda məcazi işlənən daşda çiçək açır ifadəsi insan hünərinin əzəmətini əks etdirir.

Səməd Vurğunun yaradıcılığında istifadə olunan atalar

sözlərində obrazlılığın qrammatik səviyyədə ifadəsi də xüsusi yer tutur. Məlum olduğu kimi qrammatik səviyyədə obrazlılıq daha çox söz sırasının pozulması-inversiya şəklində özünü göstərir. Aşağıdakı nümunəyə diqqət yetirək:

Candan çıxardılar ürəyimizi,

Gedir qəlbimizin isti qanı da,

Ehtiyac qul eylər qəhrəmanı da... [7, səh. 268,365]

“Ehtiyac qul eylər qəhrəmanı da” ifadəsində inversiya hadisəsi diqqət çəkir. Belə ki, obrazlılıq yaratmaq məqsədi ilə cümlə üzvlərinin yeri dəyişdirilərək xəbər qarşıya keçmiş və obrazlılığa nail olunmuşdur.

Yaxud

Qayaları dəlib keçər yığışan bir su...

Qılıncdan da kəskin olur bir ipək bəzən

“Qılıncdan da kəskin olur bir ipək bəzən” ifadəsində söz sırasının qəsdən pozulması nəticəsində yaranan obrazlılıq ifadəyə həm də axıcılıq gətirmişdir. Belə ki, “bir ipək bəzən qılıncdan da kəskin olur” şəklində işləndikdə eyni fikir ifadə olunmuş olsa da, bədiilik cəhətdən kasadlıq özünü göstərir.

Yaxud “Aygün” poemasında şairin istinad etdiyi atalar sözündəki inversiyaya diqqət yetirək:

Bir də dərd eləmə özünü bunu,

Tapar su gələndə öz yolumunu [7, səh. 393]

Burada işlədilən “Tapar su gələndə öz yolumunu” ifadəsi elə şifahi xalq ədəbiyyatından bizə məlum olan “su axar, çuxurun tapar” ifadəsinin eynidir. Burda şair sanki bu el deyiminə rəngçənarlığı əlavə etməklə bədiiliyi, ahəngdarlığı daha daartırmış olmuşdur. Göründüyü kimi şair burada da inversiyada ən çox istifadə olunan üsuldan istifadə etməklə-yəni xəbəri cümlənin əvvəlinə- mübtədadan əvvələ keçirməklə obrazlılığı qrammatik səviyyədə təmin etmiş olmuşdur.

Qrammatik səviyyədə obrazlılığın ifadə vasitələrindən biri də ellipsis hadisəsidir. Ellipsis- sadə dildə desək –sözlərin, yaxud şəkilçilərin ixtisarıdır. Obrazlılıq yaratmaq baxımından ellipsis üslubi hadisələr arasında xüsusi önəmə malikdir. Ellipsis və ya ellipsis yunan sözü olub hərfi mənada enmə, düşmə adlanır. Mənaya görə asanlıqla bərpa olunan cümlə üzvlərindən birinin buraxılmasına əsaslanan bu üslubi hadisə sintaktik fiqur hesab olunur. Belə ki, bu vasitə ilə nitqdə ixtisar yaratmaqla, lakoniklik, dinamiklik və axıcılıq təmin olunur.

Ellipsis bu və ya digər formada həm təyini söz birləşmələrinin, həm də cümlələrin müxtəlif növləri üzərində müşahidə edilir. Ümumi dilçiliyə və dilçiliyin sintaksis şöbəsinə aid yazılmış əsərlərin yarımçıq cümlələrdən bəhs edən hissələrində, sadə cümlənin tədqiqində diqqət çəkən bu obrazlılıq vasitəsi “pozulmuş yarımçıq cümlələr”, “stasionar yarımçıq

cümlələr” “elliptik cümlələr”, “müstəqil işlənən xəbərsiz cümlələr”, yaxud “xəbəri buraxılıb müstəqil işlənən yarımşiq cümlələr” şəklində də adlandırılır.

Məlum olduğu kimi, bir növ “xəbər”siz olan bu ifadələr obrazlılığın əsas ifadəsidir. Belə ki, Səməd Vurğunun yaradıcılığını tədqiq edərkən məlum olur ki, şairin istinad və istifadə etdiyi atalar sözlərində ən çox diqqət çəkən üslubi vasitələrədən biri də məhz ellipsisdir. Nümunə üçün şairin “Aygün” poeməsindən aşağıdakı misralara diqqət yetirək:

Daş-qaşa, ziynətə də uydu bir zaman,
- Əmirxanın səxavətli əli var-dedi;
Dönə dönə qulağına onun Əmirxan:
-Üzük qaşla, arvad ərlə tanınar, -dedi... [7, səh. 353]

Bu misralarda istifadə olunan “üzük qaşla, arvad ərlə tanınar” atalar sözləri üslubi cəhətdən ellipsis hadisəsinə uğramışdır. Belə ki, əslində “Üzük qaşla tanınar, arvad ərlə tanınar” şəklində olmalı olan atalar sözü bu şəkildə işlənməklə ritmik-melodik xüsusiyyət aşılımış və əsərin ümumi məzmununa lirika bəxş etmişdir. Göründüyü kimi fikir həm əmr cümləsi şəklində ifadə olunmuş, həm də nitq sadəliyinə nail olunmuşdur.

Şairin eyniadlı poeməsindən daha bir misraya diqqət yetirək:

Həyatın əzəldən bir qanunu var.
İşsiz hünər yoxdur, hünərsiz də iş [7, səh. 409]

Burda ifadə olunan “işsiz hünər yoxdur, hünərsiz də iş” ifadənin ikinci hissəsində “yoxdur” xəbəri buraxılmış və lakoniklik yaranmışdır.

Bədii obrazlılığın qrammatik səviyyədə göstəricisi olan ellipsis tarixi baxımdan da qədimdir. Belə ki, tədqiqatçı H. Mirzəzadə bu barədə yazırdı: “Hələ orta əsrlərin dilində işlənən belə cümlələrin varlığı sübut edir ki, elliptik cümlə növü dilimizdə qədimdir.” [4, səh. 25] Belə ki, ellipsis hadisəsi məhz bu səbəbdən daha çox paremioloji vahidlərdə-atalar sözlərində rast gəlinir. Bu halda, əsasən ifadə mübtədə, tamalıq, zərflilik əsasında qurulur. Məlum olduğu ki, şifahi xalq ədəbiyyatının ən qədim janrı olan paremioloji vahid-atalar sözlərinin elə nümunəsi vardır ki, ixtisara məruz qalaraq, vahid forma alan belə cümlələrdə buraxılmış xəbəri birmənalı şəkildə bərpa etmək olduqca çətinidir. Bu yalnız şərti olaraq, həmin ifadənin hansı kommunikativ şəraitdə nəzərə alınması ilə mümkündür. Belə bir elliptik cümlə formasına uğramış atalar sözlərinə Səməd Vurğunun yaradıcılığında da istinad olunmuşdur.

Belə ki, şairin “Muğam” poeməsindən aşağıdakı misralara diqqət yetirək:

Bir məsəl qalmışdır ata-babadan:
Uçanda turacdır, qaçarda ceyran.
Bir mən deyiləm ki, hüsnünə heyran,
Şöhrətin yayılıb hər yana, ceyran; [7, səh. 273]

Bu bənddə istifadə olunan “Uçanda turacdır, qaçanda ceyran” atalar sözü məhz bu şəkili elliptik cümlə formasında işlənmişdir. Belə ki, ixtisar olunmuş xəbərin bərpası istər-istəməz çətinlik yaradır. Bəlkə də burda xəbər olaraq “Uçanda ceyran birincidir, qaçanda ceyran birincidir” şəklində təsəvvür etmək mümkündür. Burada bir nüansa da diqqət yetirmək lazımdır ki, deməli elliptik cümlələr təkcə feili xəbərin ixtisarı ilə deyil, ismi xəbərin (bu nümunədəki kimi) ixtisarı ilə də mümkündür. Bu da bəzi dilçilərin (məsələn, N.S. Valgina yalnız feili xəbəri olmayan cümlələri elliptik cümlələr adlandırmışdır. [8, səh. 214] elliptik cümlələrin yalnız feili xəbərin istisnası əsasında yarandığı fikrini təkzib etmiş olur.

Göründüyü kimi, qrammatik səviyyədə obrazlılığın ifadəsi olan ellipsis söz ustalarının üslubi məqsədlərinin daha yığcam və təsirli şəkildə ifadəsini təmin etmiş olur.

Səməd Vurğunun yaradıcılığını tədqiq edərkən elmi-tədqiqat işimin profilinə uyğun olaraq şairin yaradıcılığında istifadə və istinad olunan atalar sözlərinin tədqiqində bədii ifadə vasitələrinin də təsiri diqqət çəkir.

Bədii dilin çox mühüm tərkib hissəsini təşkil edən bədii ifadə vasitələri emosionallığın, obrazlılığın, bədiiliyin təminatçısıdır. Məlum olduğu kimi ifadə vasitələri bütöv cümlə olmaq cəhətdən təsvir vasitələrindən fərqlənir. Belə ki, bədii təsvir vasitələrində məcazlıq mühümdürsə, bədii təsvir vasitələrində bu xüsusiyyət prioritet deyildir. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, hər iki vasitə məhz bədii dilə xidmət edir.

Səməd Vurğunun yaradıcılığında istifadə olunan atalar sözlərində bədii ifadə vasitələrinin bədii sual növünə diqqət yetirək.

Məlumdur ki, əsərin emosional təsirini artırmaq, oxucuda qüvvətli hiss-həyəcan doğurmaq məqsədi ilə fikrin sual tərzində ifadə olunmasına bədii sual deyilir. Bədii sual əlbəttə ki, qrammatik sualdan fərqlənir. Belə ki, biz qrammatik sualdan bəzən məlumat almaq və ya məlumatı dəqiqləşdirmək üçün istifadə olunur. Lakin bədii sual bu məqsəddən uzaq adından göründüyü kimi obrazlılıq, bədiilik yaratmaq və fikrin ifadə gücünü artırmaq üçün istifadə olunur. Belə ki, bu ifadə vasitəsi bir sıra əsərlərdə “poetik sual”, “ ritorik sual”, “emosional sual cümlələri”, “erotema” da adlandırılır.

Bir növ ikinci şəxsi dilindən verilən belə suallar naməlum faktı açıqlayır, yaxud məlum, lakin inkar olunan bir fikri bir növ qəbul etmək formasıdır. Bu barədə tədqiqatçı S. Abdullayev bədii sualın mənasını izah edərkən yazırdı: “Ritorik sual müqabil tərəfdən cavab almaq məqsədi ilə işlənmədiyinə və müəyyən informasiya gətirdiyinə görə fikrin bitməkliyi, tamlığı baxımından ona heç bir cavab vermək ehtiyacı da qalmır.” [1, səh.84]

Səməd Vurğunun yaradıcılığında istifadə olunan atalar sözlərində bu bədii ifadə vasitələrinin işlədilməsinə diqqət yetirək.

“Komsomol” poemasından:

Qaralar geyinsin eşqimin sonu,
Arayıb, axtarıb taparam onu;
Ya məni öldürər, ya da yaşadar,
Ölümdən qorxmağın nə mənası var? [7, səh.78]

“Ölümdən qorxmağın nə mənası var?” ifadəsi əslində “qorxunun əcəli faydası olmaz” atalar sözünün bir növ prototipidir. Göründüyü kimi, burada bədii sualın işlədilməsində məqsəd, həqiqi sual cümlələrindən fərqli olaraq, təhrikedici nitqin yönəldilən şəxsdən sorğuya cavab almaq deyil, fikrə bir həqiqət qüvvəsi, təkzibedilməzlikəlavə etməkdir. Həmçinin bu ifadədə bədii sualın xəbəri təsdiqdə olub, inkarlıq ifadə edir. Çünki “nə mənası var” ifadəsində xəbər təsdiqdədir, lakin mənə cəhətdən inkarlıq ifadə edir, yəni heç bir mənası yoxdur” şəklində əks olunmuşdur.

Yaxud şairin yaradıcılığında paremioloji vahidə istinad olunmuş digər nümunəyə diqqət yetirək. Belə ki, şair “Zəncinin arzuları” poemasında yazır:

Yox, yox: Unutmadım mən öz əslimi,
Öz qara nəslimi, zənci nəslimi!
Köksüz bir ağacın meyvəsi varmı?
İnsan da əslini heç unudarmı? [7, səh.267]

Burda işlənən “köksüz bir ağacın meyvəsi olmaz” atalar sözündəki fikir bədii sual şəklində işlənmişdir. Bu məqsədlə şair “mı” sual ədatından istifadə etmiş və emosional tərz yaratmışdır. Həmçinin bu misrada işlədilən bədii sual modal xarakteriklə əlavə çalarlarla-məzəmmət, danlaq yaratmış olmuşdur. Həmçinin buradakı “mı” əvəzliyi öz lüğəvi məzmunu itirərək, inkar əvəzliliklərinin mənasını ifadə edir.

Göründüyü kimi, bədii sual ifadəni canlı və dinamikliyin təminatçısıdır. Belə ki, eyni fikrin əlbəttə nəqli cümlə şəklində də vermək olardı, lakin məlum olduğu kimi bu zaman ifadənin əvvəlki ekspresivliyi nəzərəcarpacaq dərəcədə azalacaqdır və deməli, bədii sual nəqli cümlələrdə ifadə olunan biləcəkdir fikrin daha qüvvətli əvəzləyicisidir.

Məlumdur ki, bədii dildə istifadə olunan istər bədii ifadə, istərsə də bədii təsvir vasitələri bədii əsərlərin forması, ustalıq baxımından ifadəsinin əsas vasitəsidir. Belə ki, obrazlılığın və emosionallığın ifadəsi olan bu vasitələr olmadan ideya və məzmun dolğun ifadə oluna bilməz. Bu vasitələr ədibin sənətkarlıq göstəricisi olmaqla bərabər, həmçinin onlardan yerli-yerində istifadə həm də şair və yazıçının peşəkarlığı, eyni zamanda bədii ustalığıdır. Bu cəhətdən deyilə bilərik ki, Səməd Vurğun yaradıcılığı təkcə məzmun, ideya cəhətdən deyil, həm də forma, bədii ustalıq cəhətdən də möhtəşəmdir. Belə ki, böyük şair yaradıcılığının böyüklüyü təkcə ideya, məzmun, forma cəhətdən deyil, eyni zamanda şifahi və yazılı ədəbiyyatın əlaqələndirilməsi və sintezi baxımından bir sənətkarlıq nümunəsi, sənətkarlıq əsəridir.

Ədəbiyyat

1. Abdullayev S. Ə."Ekspressiv təsdiqlik və ekspressivlik inkarlıq, Azərbaycan dili materialları əsasında: Filol.elm.nam...dis. Bakı 1970
2. Azərbaycan xalq ədəbiyyatı. Atalar sözləri, Bakı. Öndər nəşriyyatı, 2004
3. Əlizadə. Z. Azərbaycan atalar sözlərinin həyatı. Bakı. Yazıçı 1985
4. Əfəndiyeva T.Ə. Azərbaycan dilinin bədii ifadə vasitələri. Bakı: Elm, 1973
5. Mirzəzadə H.İ. Azərbaycan dilinin tarixi sintaksisi. Bakı: Maarif, 1968
6. Rəfili M. Ədəbiyyat nəzəriyyəsinə giriş. Bakı: API nəşri, 1958
7. Səməd Vurğun. Seçilmiş əsərləri 5 cildə, III cild, Bakı: Şərq-Qərb, 2005
8. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка. М. Высшая школа, 1978
9. Şəmsizadə N. Ədəbiyyat nəzəriyyəsi. Bakı-Progres-2012
- 10.

Ibragimova Leyla

Stylistic events in the paramilology units, proverbs used in Samad Vurgun's language Summary

The proverbs are treasure of exceptional value that reflects the history, trust and faith, wish and desires, friendship and devotion of the people who created it. Not only the peculiarity of the meaning and content in the proverbs but also the harmony, playfulness, the order of the words in the oral folk pearl which led to the transformation of these examples to the source of the poet and writer's creativity. All of these effects of the present day harmony, fluency, artistic skill which are remarkable in the proverbs are embodied in the art of expression and description. Whether he means of artistic expression or not artistic description used in artistic language and the form of artistic works in terms of sill is the main mean of expression.

Figure of speech that forms a very important part of the literary language is the guarantee of figurativeness, poetry and emotion. In terms of being a complete sentence the means of expression differs from imagery tools. So, if the metaphor is important in the imagery tools, this feature is not priority in means of expressions. But it should be taken into consideration that both tools serve the figurative language.

Without these tools, ideas and content can not be expressed in full. Besides displaying the writer's ability, these tools, are also considered to be the professionalism if used in proper place and time. In this regard, we can say that Samed Vurgun's creativity is spectacul not only because of content and idea , but also because of a form and artistic skill.

Key words: proverbs, symbolism, the nominative and figurative meaning of the word, artistic description, artistic means of expression

Ибрагимова Лейла

Стилистические проявления паромологических единиц, пословиц в языке Самеда Вургуна.

Резюме

Пословицы – исключительная ценность сокровище, своеобразно отражаемые историю, веры и исповедания, желание и устремления, дружбу и верности, созданные народам. В пословицах не только значение, но и особенность содержания, в том числе гармония в примерах жемчужины устного народного творчества, подвижность, порядок в последовательности, правила превращает этих примеров в опоры и источником мысли поэтов и писателей. Существующие в пословицах гармонии, конкретность и художественное мастерство замечено, что все эти эффекты проявления выражение, обеспечивают художественное изображение и художественное средство. Используемые в художественном языке или выражения, или художественное изображения основное средство в форме художественного произведения, является мастерством с точки зрения изображения.

Художественные средства, которые являются очень важным компонентом художественного языка – гарант эмоциональности, образности, художественности. Как известно, средства выражения отличаются от средств описания с точки зрения целостности предложения. Таким образом, если в описании важны средства метафоричности, то эти особенности не приоритетны в художественном изображении. Но следует отметить, что обе средства служат непосредственно художественному языку.

Если отсутствует эти средства выражения и описания, то теряется образность и эмоциональность идеи и содержания. Эти средства, как показатель мастерства писателя, уместны в использовании и профессиональность поэта и писателя, в то же время является художественным мастерством. С этой точки зрения следует отметить, что творчество Самеда Вургуна привлекательно не только по содержанию, но и по идеи, по форме, по художественному мастерству.

Ключевые слова: пословицы, образность, прямое и переносное значения слова, художественные описание и выражение художественных способов

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 21.05.2019

Çapa qəbul olunma tarixi: 26.07.2019

Filologiya elmləri doktoru, professor Qara Məşədiyev tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur.